

Fjendebilleder

Så godt som alle er bange for noget, uanset om man vil indrømme det eller ej. Det ligger dybt i mennesket at være bange for det, man ikke kender, for hvordan skal man vide, om det er farligt eller ej?

Måske er du bange for hajer, selv om du ikke har været i nærheden af en, eller det kan være, du er bange for at rejse dig op og sige noget i engelsk, for hvordan vil resten af klassen reagere? Det ukendte er det farlige, og hurtigt prøver du at beslutte, om det er en ven eller en fjende, du møder.

Det er noget helt basalt menneskeligt fra stenalderen, hvor man boede i naturen

Fjendebilleder

Idéhistoriker Mikkell Thorup nævner, at man inden for propaganda blandt andet kan skabe fjendebilleder ved at:

- gøre fjenden **dyrisk** (rovdyr, insekt, utøj, affald, afføring)
- gøre fjenden **abnorm** (grådig, sadistisk, aggressiv, psykotisk)
- gøre fjenden **djævelsk**
- gøre fjenden **ækel**, grim, fysisk deform
- gøre fjenden **seksuelt pervers** eller til voldtægtsforbryder
- gøre fjenden **lumsk** og upålidelig (en, man ikke kan stole på)
- gøre fjenden **kriminel** eller amoralsk (overtræder moralske og/eller juridiske regler)

og tit skulle afgøre, om man skulle kæmpe, afvente eller flygte. Den tankegang sidder stadig i os i et vist omfang, og hvis vi har en opfattelse af, at nogen – det kan endda være en hel kultur – vil slå os ihjel eller på anden måde gøre os ondt, kan de blive til *fjenden*.

Fjenden vil altid være det modsatte af en selv: Vi er de gode, fjenden er de onde. Vi er de civiliserede, fjenden er barbarer. Vi er de moderate, fjenden er ekstreme. Vi er de ærlige, fjenden snyder og bedrager. Ved at tænke på og fremstille fjenden som så meget anderledes end en selv, kan man bedre tillade sig at bekæmpe ham. Ved at have en fælles fjende kan man skabe fællesskab og sammenhold hos ens egne, uanset om ens kulturs fjende så er jøder, amerikanere eller Brøndby-fans. Nogle gange fremstiller vi endda fjenden som ikke-menneskelig. Man ser på fjenden gennem ens egen kulturs briller og idealer, og derfor hænger fjendebilleder sammen med det, du lærer om *etnocentrisme* i samfundsfag. Hvis du forstår fjendebilleder, kan du bedre skelne mellem fakta og propaganda.

Omvendt vil mange fjendebilleder inkludere et *offer* som symbol på ens egen kultur. I modsætning til fjenden kan offeret selvfølgelig være rent, smukt, moralsk, uskyldigt, forsvarsløst eller en blanding af alle disse elementer.

En helt anden kategori er det, vi kan kalde for *vennebilleder*. Det er fremstillinger af dem, som kæmper for os, og derfor vil de være smukke, ædle, modige, og noget nær uovervindelige. Desuden ses de ofte med en lys himmel eller lignende i baggrunden som tegn på, at de bringer det gode.

Amerikansk plakat fra 2. verdenskrig, som skulle få folk til arbejde hårdere i kampen mod Japan og Tyskland.

Propagandafilm

Under 2. verdenskrig producerede Walt Disneys berømte firma korte tegnefilm for den amerikanske regering. De første var instruktionsvideoer til militæret, men senere blev det også til propagandafilm, der blev vist i de amerikanske biografier. Det var helt normalt at vise en kort tegnefilm og en nyhedsudsendelse inden selve filmen, og da man dengang ikke havde tv derhjemme, var biografen den eneste mulighed for at se levende billeder.

En af propagandafilme hed "The Spirit of '43" (1943), og den skulle overbevise de meget liberalistiske amerikanere om, at de skulle sørge for at få betalt skat. Find filmen på YouTube, og overvej, om den bruger fjendebilleder og/eller vennebilleder.

Opgave

Hvorfor er plakaten et fjendebillede? Brug begreberne, du lige har lært. Kig derefter på de andre billeder i dette kapitel. Er nogle af dem fjendebilleder?